

Бондар М. І., д-р екон. наук,
зав. кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ШОДО РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік стоїть вище за всі науки і
мистецтва, оскільки всі в ньому нуждаються, а він ні в кому.
Без бухгалтерського обліку світ був би некерований
і люди не могли б розуміти один одного». *(Іспанський вчений Бартоломео де Салазано. 1590 р.)*

Бухгалтерський облік є особливою сферою людської діяльності і має багатовікову історію. Його значимість обумовлена тим, що він є унікальним, єдиним у своєму роді і суспільно визнаним методичним інструментом економіко-правового узгодження економічних інтересів усіх учасників бізнесу з питань справедливого розподілу отриманих прибутків.

Наука про бухгалтерський облік схильна до суттєвого впливу суб'єктивних чинників. Вона відображає в своїх постулатах економічні інтереси різних соціальних груп і класів (як правило, власників підприємств). У зв'язку з цим необхідно говорити про критерії істинності науки про бухгалтерський облік, а не окремих практичних особливостей, що зумовлені станом економіки, податкового законодавства, інших механізмів фіскальної політики.

Кінцевою метою бухгалтерського обліку є легітимізація права власників на ту частину доходу, яка може бути привласнена ними відповідно до чинного законодавства і за встановлений період. Природно, що її досягнення неможливе без серйозного наукового обґрунтування. Це досягається за допомогою науки про бухгалтерський облік і за допомогою бухгалтерського обліку (на основі визначених науково обґрунтованих облікових принципів і спеціальних методів) активів, зобов'язань, капіталу, доходів і витрат суб'єктів господарювання.

Обґрунтування необхідності суттєвого розмежування завдань фінансового та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, що призводить до функціонування окремих автономних систем таких видів обліку є помилковим. Оскільки насправді система фінансової звітності і інформаційна система управлінського

обліку на підприємстві настільки взаємозв'язані, що не існує ґрунтованих передумов їх розподілу. І стверджувати, що фінансовий облік є лише технічним засобом складання звітності некоректно, тим більше що в стратегічному управлінні дані види обліку повинні розглядатися як єдина інтегрована системи обліку.

У системі бухгалтерського обліку відображаються практично всі фінансові, управлінські, маркетингові і інші проблеми економічного життя. Тому, схиляємось до думки С.Ф. Голова, що річний звіт підприємства не повинен обмежуватися лише фінансовою звітністю підприємства, а має включати статистичну, соціальну, екологічну інформацію про діяльність підприємства [1, с. 5]. Звідси проблемам вдосконалення теорії, методології, методики і організації бухгалтерського обліку при розширенні глобалізації і уніфікації світової економіки необхідно приділяти постійну увагу всім ученим і фахівцям, що займаються економічними дослідженнями.

Певні особливості сучасної вітчизняної системи бухгалтерського обліку об'єктивно знижують її цінність для зовнішніх та внутрішніх учасників господарського процесу і перешкоджають нормальному розвитку економіки.

Враховуючи, що бухгалтерський облік не є самоціллю, а є засобом для досягнення мети діяльності підприємства, тому і завдання обліку повинні охоплювати коло інтересів його користувачів, що потребує постійного розширення. Погоджуючись з С.Ф. Головим, М.С. Пушкарем, що обмежувати облік ретроспективною інформацією є минулим, проте твердження про можливість виокремлення перспективного, креативного, стратегічного, глобального видів обліку, на наш погляд, є помилковим [1, 2]. Щодо запровадження термінів «перспективний та стратегічний облік» слід відмітити, що забезпечення формування релевантної та достовірної інформації для прийняття управлінських рішень на сьогодні, не відокремлюється від формування показників наступних періодів. Виділяти креативний вид обліку від іншого свідчить про те, що креативний — це творчий вид обліку, а інший — це вже автоматично є не креативний, а тому виключає творчий підхід до його забезпечення. Що стосується глобального виду обліку, то охопити всю земну кулю одними принципами, методами, способами та прийомами обліку неможливо, це доцільно робити лише на основі зведеного групування окремих видів показників.

Вважаємо, що на сьогодні потрібно знаходити можливі шляхи поглиблення сутності та змісту бухгалтерського обліку за напря-

мами креативності, перспективності, глобалізації, стратегічного підходу. Існування окремих інформаційних систем не зможе забезпечити виконання всіх функціональних завдань бухгалтерського обліку.

Зважаючи на те, що на сьогодні існує багато критики в сторону бухгалтерського обліку самими фахівцями з обліку, аналізу та аудиту, вважаємо, що зміна назви обліку не забезпечить підвищення його змістовності. Тому, не підтримуючи вказані пропозиції щодо розширення видів обліку, можна однозначно підкреслити про необхідність уточнення його сутності та завдань, що відповідали б реаліям сьогодення.

Цілком аргументованим є те, що організаційний розвиток бухгалтерського обліку в умовах ринкової економіки повинен враховувати досвід інших країн, але з врахуванням позитивних вітчизняних традицій обліку і планування, що враховують внутрішні економічні умови. Надаючи значимість та перевагу неймовірній глибині облікової думки і зосередженій у міжнародних стандартах, величезному досвіду провідних бухгалтерських шкіл світу, необхідно визнати, що географічна площа застосування МСФЗ обумовлює визначення лише загальних підходів, але ніяк не може враховувати обсяг інформації, яка потрібна для прийняття рішень в окремій країні. Тому, цілком аргументованим, є те, що в умовах ринкової економіки в основу національної системи бухгалтерського обліку мають бути покладені основні положення міжнародних стандартів. Проте сукупність однакової інформації, щодо функціонування бізнесу в різних країнах не забезпечить прийняття однаково ефективних економічних рішень.

Неможливість однозначного застосування МСФЗ як універсальних для всіх країн підтверджується світовою фінансовою кризою і банкрутством багатьох західних компаній, у яких бухгалтерський (фінансовий) облік вівся у повній відповідності до МСФЗ. Це показано в порядку визначення справедливої вартості, що є ефективним лише за певних умов, а в іншому випадку це мильна бульбашка. Тому передбачити уніфікованість міжнародних стандартів, що забезпечували б розкриття інформації для різних її користувачів, є практично нереальним. Як наслідок, можна констатувати той факт, що МСФЗ не здатні бути панацеєю і вирішенням усіх проблем, що стоять перед бухгалтерським обліком, а тим більше що значення і роль бухгалтерського обліку не обмежується потребами, пов'язаними з формуванням фінансової звітності.

На основі вивчення історичного розвитку становлення бухгалтерського обліку, слід визнати, що на сьогодні обмежуватися в бух-

галтерському обліку переліком дій (процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень), що наведено в визначенні Закону [3] недоцільно, це звужує функцію бухгалтерського обліку лише до технічних способів та прийомів. Оскільки переважаюча функція пасивної фіксації фактів господарського життя, накопичування та узагальнення інформації відходить у минуле. Все більше ознак вказує на необхідність трансформації облікової професії у сферу аналітики, переміщення функцій до обґрунтування ефективності управлінських рішень. Тому творчість, що властиво будь-якій науці, має бути покладено в основу бухгалтерського обліку, що забезпечить розширення обліко-аналітичної інформації, яка є необхідною для ухвалення адекватних управлінських рішень.

Наука про бухгалтерський облік повинна функціонувати у тісному взаємозв'язку з іншими економічними науками і спрямовуватися не на розмежуванні та уточненні сутності різних видів обліку, а на обґрунтуванні методу бухгалтерського обліку та його елементів. Така необхідність внесення відповідних доповнень і уточнень до функціональних завдань бухгалтерського обліку, пов'язана і з тим, що змінилися не лише окремі методологічні підходи обліку, але відбулися суттєві зміни в технології збирання і обробки облікової інформації, порядку зберігання і передачі даних бухгалтерського обліку і звітності.

Література

1. *Голов С. Ф.* Система глобального бухгалтерського обліку / С. Ф. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. — 2010. — № 3. — С. 3—12.
2. *Пушкар М. С.* Креативний облік (створення інформації для менеджерів) : [монографія] / М. С. Пушкар — Тернопіль: Карт-Бланш, 2006. — 334 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні // Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV.

Гейср Е. С., канд. екон. наук, докторант,
доц. кафедри бухгалтерського обліку,
Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського